

1.8 Programma Klimaat en energie

Inleiding en ontwikkelingen

Het klimaat verandert, de zeespiegel stijgt door de uitstoot van broeikasgassen. Fossiele grondstoffen worden schaars. In het interbestuurlijk programma staat daarom “samen werken aan het klimaat” als eerste urgente thema genoemd. De provincies hebben landelijk aangeboden het voortouw te nemen in de transitie naar schone energie (energietransitie) en het aanpassen aan klimaatverandering (adaptatie). Daarnaast heeft de provincie autonome taken op het gebied van waterbeheer.

Hiervoor werken we aan de uitvoering van twee maatschappelijke Hoofdpogaven:

1. Klimaatadaptatie en deltawateren
2. Energietransitie

Speerpunten 2019

- Toename opbrengst windenergie (op land) tot 570 MW en ondersteunen windpark Borssele op zee
- Helpen met uitvoering SDR-roadmap “klimaatneutrale industrie 2050”
- Verdere uitrol van proefprojecten circulair bouwen (woningen)
- Maatschappelijk verantwoord inkopen en duurzame aanbestedingen in de grond- weg- en waterbouw.
- We werken aan een regionale energiestrategie (RES): via een Zeeuwse samenwerkingsstructuur maakt de regio een gezamenlijke strategie om de CO2-doelen te behalen.
- Opstellen van een gezamenlijke Zeeuwse Adaptatie strategie
- Uitvoeren klimaat stresstest provinciale eigendommen
- Uitbouwen uitvoering zoet water maatregelen
- Starten uitvoering Grevelingen obv een op te stellen BOK
- Opstellen uitvoeringsprogramma Oosterscheldevisie

Beleidskader

- Economische Agenda
- Kabinetsaanbod IPO/VNG/UvW “Naar een duurzaam Nederland”
- Convenant Ambitie 2030 “Duurzaamheid werkt!”
- Zeeuws energieakkoord particuliere woningen
- Kader richtlijn water
- Zwemwaterrichtlijn
- Richtlijn overstromingsrisico's
- Omgevingsplan
- Deltaprogramma
- Wet hygiëne en veiligheid badinrichtingen en zwemgelegenheden (WHVBZ)

Reguliere taken

- Beheer grondwatermeetnet
- Aanwijzen zwemlocaties
- Bescherming grond- en oppervlaktewater

Klimaatadaptatie en deltawateren

In de Zuidwestelijke Delta zijn natuurlijk kapitaal en economisch kapitaal ten zeerste met elkaar verweven. De opgave voor de toekomst is om binnen de randvoorwaarde van waterveiligheid het natuurlijk en het economisch kapitaal in evenwicht met elkaar te ontwikkelen.

Een veilige, economisch aantrekkelijke en ecologisch gezonde delta. Dat is de inzet van het Rijk, de drie provincies, gemeenten, waterschappen en ondernemers en maatschappelijke partijen die binnen de Zuidwestelijke Delta samenwerken. Een jarenlange voorbereiding heeft ertoe geleid dat vanaf 2018 toegewerkt wordt naar uitvoering van herintroductie van beperkt getij op de Grevelingen. Tevens wordt ingezet op herstel van de kwaliteit van het Volkerak Zoommeer. Het behouden van een goede zoet-water aanvoer is hierbij van belang.

Tegelijk worden klimaatveranderingen steeds merkbaarder. Verwachting is dat we vaker te maken krijgen met extremere vormen van droogte, hitte, wateroverlast en een stijgende zeespiegel. Om een goede leefomgeving te behouden moeten we ons daaraan aanpassen, en tegelijkertijd de klimaatveranderingen zelf zien te beperken.

Aanpassing gebeurt via de trits “weten – willen – werken”, waarbij het noodzakelijk is eerst goed te weten wat de effecten en mogelijke maatregelen zijn, vervolgens het willen werken naar oplossingen die tenslotte uitgevoerd worden.

Tot slot vinden we het belangrijk dat ook de reguliere taken op het vlak van water(beheer) structureel worden uitgevoerd. De provincie draagt samen met andere overheden (waterschap, Evides, rijk) bij aan het behoud en waar mogelijk verbetering van de waterkwaliteit in grond- en oppervlaktewater, drinkwater en zwemwater. Anticiperen op klimaatverandering en uitvoeren Deltaprogramma is bij uitstek iets waar veel partijen bij betrokken zijn, en waar provincie niet (alleen) verantwoordelijk is voor het uitvoeren van acties. Juist via netwerksturing worden in die gevallen doelen gehaald.

Maatschappelijk effect Klimaatadaptatie en deltawateren

Inwoners en bezoekers van Zeeland leven in een veilige, aangename en klimaatbestendige leefomgeving

Energietransitie

In wereldwijd, Europees én nationaal verband is afgesproken om de CO₂-uitstoot te beperken. De Provincie Zeeland wil hier haar verantwoordelijkheid in nemen en het Zeeuwse deel van deze wereldwijde opgave realiseren. Om een steentje bij te dragen aan de wereldwijde en landelijke klimaatdoelen, én om een aantrekkelijke vestigingslocatie te zijn, is de uitdaging om te komen tot slimmer gebruik van eindige - en deels schaarse - grondstoffen, gebruik van biobased grondstoffen en materialen. Daarnaast moeten we fors meer energie duurzaam opwekken, energie besparen en willen we de ontwikkeling naar een kringloopeconomie stimuleren. De weg naar een groene economie biedt veel kansen voor Zeeland, maar vraagt ook een grote inzet. Zowel van ons als van de Zeeuwse partners. Dat vraagt om een gezamenlijk gedragen regionale energiestrategie.

Maatschappelijk effect Energietransitie

Vermindering van uitstoot van CO₂ (en andere gassen die eenzelfde werking hebben) en vermindering van gebruik van andere schaarse grondstoffen

Doelstellingen

Water en bodem met kwaliteit, subdoel Voldoen aan de Europese kaderrichtlijn Water en de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's

Een goede kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, waterpeilen die voldoen aan normering en duurzame bescherming tegen overstromingen.

Subdoel: Voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water en de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's

Stand van zaken

De uitvoering van het maatregelenprogramma voor de Kaderrichtlijn Water loopt achter op schema. Eindtermijn is 2027. Doelen en maatregelen worden herijkt in 2020 en 2021.

Acties

Bevorderen van een goed en efficiënt functionerende waterketen

■ Voortgang/Resultaat

Waterschap Scheldestromen, Zeeuwse gemeenten en Evides waterbedrijf werken samen onder het Convenant Samenwerking Afvalwaterketen Zeeland (SAZ+); de provincie ondersteunt de samenwerking en volgt dit op afstand.

Aanwijzen en bewaken beschermingsgebieden drinkwaterwinningen

■ Voortgang/Resultaat

In de Omgevingsverordening is de bescherming van grondwaterbeschermingsgebieden vastgelegd; de toestand wordt gevolgd via monitoring.

Tegengaan verdroging natuurgebieden, met name Natura 2000, door opstellen monitoringsprogramma

■ Voortgang/Resultaat

De uitvoering van hydrologische herstelmaatregelen wordt meegenomen bij de beheerplannen Natura 2000/PAS. Monitoringsadvies (mbt hydrologie) is opgesteld. Implementatie en realisatie meetnet staat voor 2020/2021 op de planning.

Toewerken naar het verkrijgen van de UNESCO GeoPark status door kandidaatstelling in 2018 voor het Zeeland, westelijk Noord-Brabant en de Vlaamse grensstreek waarmee het gebied een Climate Living Lab met internationale status wordt

■ Voortgang/Resultaat

De aanvankelijke doelstelling is inmiddels in nauw overleg met UNESCO bijgesteld. UNESCO hanteert een ruime tijdplanning vanuit een zorgvuldig proces. De kandidaatstelling is verplaatst naar 2021. In nauw overleg en op advies van UNESCO is de begrenzing ook aangepast in 2019 waardoor heel de provincie Zeeland binnen het Geopark valt.

Stimuleren medegebruik waterkeringen via Meer Met Dijken Doen en Parels

■ Voortgang/Resultaat

De geactualiseerde top 10 Meer Met Dijken Doen en de stand van zaken van de Parels zijn behandeld op de Waterochtend eind september 2019. Er vindt regelmatig afstemming plaats met het Waterschap over meekoppelkansen (zoals natuur, recreatie, economie) bij Hoog Water Beschermingsprogramma (HWBP)-projecten; over de zandige kust en de dammen aan de Noordzee wordt daarnaast ook afgestemd met het verantwoordelijke ministerie van I&W.

Opzetten van een 3-tal pilotprojecten regionaal waterbeheer overeenkomstig ambitie, visie en doelen strategische visie waterbeheer 2050. Meedenken met praktische vertaling van de visie Waterbeheer door Waterschap

■ Voortgang/Resultaat

Zoals in de visie staat beschreven gaan we 'werkende weg' aan de slag; naast de lopende pilottrajecten uit 2018 als de Kruispolder, opwerking effluent RWZI Terneuzen tot proceswater Dow, is in 2019 in het kader van het IBP-VP het living lab Schouwen-Duiveland gestart als pilot passend in de visie waterbeheer.

Monitoren van de beleidsmatige voortgang van de uitvoering van maatregelen die worden genomen door Waterschap Scheldestromen gericht op waterkwaliteit via de rapportages en planstudies van het waterschap

Voortgang/Resultaat

De uitvoering van maatregelen loopt achter op schema; hierover vindt overleg met het Waterschap plaats.

Waterbeheer 2050

Voortgang/Resultaat

De Visie waterbeheer 2050 is in 2018 vastgesteld. Kan als actie uit de lijst verwijderd worden. Vervolgacties uit deze visie staan onder een andere noemer in dit overzicht.

Water en Bodem met kwaliteit, subdoel Voldoen aan het terugdringen van regionale wateroverlast
Een goede kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, waterpeilen die voldoen aan normering en duurzame bescherming tegen overstromingen.

Subdoel: Voldoen aan het terugdringen van regionale wateroverlast

Stand van zaken

Uitvoering maatregelen loopt achter op schema.

Acties

Zoeken naar synergie mogelijkheden met provinciale opgaven zoals natuurontwikkeling

Voortgang/Resultaat

Bij de uitwerking van de Planvorming Wateropgave van het Waterschap wordt gezamenlijk gekeken naar synergiemogelijkheden; in 2019 is aan deze actie slechts beperkt invulling gegeven.

Monitoren van de beleidsmatige voortgang van de uitvoering van maatregelen die worden genomen door Waterschap Scheldestromen gericht op waterkwantiteit

Voortgang/Resultaat

De uitvoering van maatregelen op het gebied van beperking wateroverlast (WB21) en regulier peilbeheer (GGOR) loopt achter op schema; hierover vindt overleg met het Waterschap plaats.

Water en bodem met kwaliteit, subdoel Voldoende zoet water en optimalisatie van zoet water gebruik
Een goede kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, waterpeilen die voldoen aan normering en duurzame bescherming tegen overstromingen.

Voldoende zoet water en optimalisatie van zoet water gebruik

Stand van zaken

Een goede kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, waterpeilen die voldoen aan normering en duurzame bescherming tegen overstromingen.

Voldoende zoet water en optimalisatie van zoet water gebruik

Acties

Uitbouwen proeftuin zoet water (DeltaDrip), bijdragen aan ca 100 stuwtjes per jaar en bijdragen aan 100 ha/jaar peilgestuurde drainage

■ Voortgang/Resultaat

Voldoende zoet water en optimalisatie van gebruik zijn beleidsdoelen voor de lange termijn. In de Proeftuin Zoet Water worden proeven uitgevoerd die moeten uitwijzen hoe deze doelstellingen te bereiken zijn in een situatie zonder aanvoer van extern water. De voortgang van deze kennisontwikkeling verloopt goed. In 2019 zijn vier proeven in praktische zin gestart (DeltaDrip, Drainstore, Meer fruit met minder water, Waterhouderij Walcheren) en tevens is een monitoringproef voor en door boeren op Schouwen-Duiveland ondersteund. Deze proeven leveren informatie voor toekomstige toepassing op grotere schaal, dus hun directe bijdrage aan de beleidsdoelen is bescheiden, maar hopelijk zullen zij op termijn handelingsperspectief opleveren voor met name de boeren. Naast deze onderzoeksactiviteiten is in 2019 ook een financiële en organisatorische bijdrage geleverd aan een subsidieregeling voor fysieke maatregelen op het gebied van water. De subsidies waren bedoeld om de eerste stappen op weg naar een robuustere zoetwatersituatie op bedrijfsniveau te ondersteunen. Het beschikbare budget is overtekend, zodat hiermee wel een wat substantiëlere bijdrage aan de beleidsdoelstelling is/wordt gerealiseerd.

Behoud en vergroting zoete grondwatervoorraden, herziening grondwateronttrekkingsbeleid 2019 obv gegevens Freshem

■ Voortgang/Resultaat

De Zeeuwse grondwatervoorraden, te beschouwen als geborgen historische neerslag, vormen een regionale zoetwatervoorraad. De onttrekking ervan is gereguleerd, maar soepel van aard. De handhaving is beperkt. Lange tijd was dat geen probleem, omdat er weinig interesse in het water bestond, maar de afgelopen jaren is het aantal onttrekkingsbronnen enorm toegenomen. De droge zomers hebben geleid tot aanzienlijke extra onttrekkingen. De precieze omvang daarvan is helaas niet goed te bepalen, maar in het veld bestaat de overtuiging dat de zoete grondwatervoorraden de afgelopen jaren zijn verminderd. De herziening van het onttrekkingsbeleid ligt primair bij het waterschap, maar dat overlegt daarover regelmatig met de provincie. Het gevoel van urgentie over de noodzaak tot herziening lijkt bij de provincie wel wat hoger dan bij het waterschap.

Robuustwatersysteem Zeeuws Vlaanderen; bij toekenning deelname in Horizon 2020 project

■ Voortgang/Resultaat

Robuust watersysteem; niet gehaald. De Horizon2020 aanvraag is niet toegekend. In het kader van de nationale wetenschapsagenda is ook een projectvoorstel ingediend. Dit is niet gehonoreerd. Het Interreg fresh4c's, waar het Robuust Watersysteem Zeeuws-Vlaanderen Braakman-Zuid een onderdeel van vormt, is toegekend en gestart.

Bepalen waterbeschikbaarheid per Zeeuws deelgebied in samenwerking met waterschap en belanghebbenden

■ Voortgang/Resultaat

In 2019 zijn niet, zoals in voorgaande jaren, regiobijeenkomsten georganiseerd in het landelijke kader van Waterbeschikbaarheid. Wel zijn verschillende bijeenkomsten van de ZLTO bezocht waar versterking van de zoetwatersituatie centraal stond en dezelfde thematiek dus geagendeerd was. Dat is meerdere keren gebeurd in het kader van uitvoeringsactiviteit, zoals monitoring door boeren van het zoutgehalte van de sloten op Schouwen-Duiveland en rondom de subsidieregeling die is benoemd onder het punt van de Proeftuin Zoet Water. Naar de

doelstelling geredeneerd is er een frequente uitwisseling met belanghebbenden en dat bovendien in een intensieve samenwerking met het waterschap.

Water en bodem met kwaliteit, subdoel Duurzaam bodemgebruik en geen ongewenst bodemgebruik diepere ondergrond

Een goede kwaliteit van grond- en oppervlaktewater, waterpeilen die voldoen aan normering en duurzame bescherming tegen overstromingen.

Subdoel: Duurzaam bodemgebruik en geen ongewenst bodemgebruik diepere ondergrond

■ **Stand van zaken**

De weg naar duurzaam bodemgebruik moet worden gezien als een transitie waarin verschillende werkvelden moeten gaan samenwerken om het te realiseren (water, klimaat, energie en landbouw). Dit kost tijd, omdat er ook bewustwording bij o.a. agrariërs moet worden gecreëerd om anders om te gaan met de bodem.

Ook binnen klimaatadaptatie is een toenemende aandacht voor het belang van de bodem in het bebouwd gebied. Een duurzaam gebruikte bodem is immers ook een bodem met een sterk bufferende functie. In de stresstesten is daar veel aandacht aan besteed.

In Zeeland vindt geen ongewenst gebruik van de diepere ondergrond plaats.

Acties

Uitvoeren 2 projecten per jaar duurzaam bodemgebruik met belanghebbenden en mede overheden

■ **Voortgang/Resultaat**

Diverse projecten samen met gemeenten, waterschap, agrarische sector en kennisinstututen. Projecten DNA van de stad (het functioneren van de bodem onder de stad irt klimaatadaptatie), effect van organisch stof op waterhuishouding in de fruitteelt, Interreg project Carbon Farming (met ZLTO) gericht op vastleggen koolstof in de bodem, praktijkstudie naar bodemmaatregelen in de landbouw in Zuid-Europa onder omstandigheden van droogte die bruikbaar voor Zeeland zijn.

Bescherming en informatievoorziening archeologische en aardkundige waarden

■ **Voortgang/Resultaat**

In 2019 is o.a. gewerkt aan voorbereidingen om in 2021 kandidaatstelling als UNESCO GeoPark Schelde Delta mogelijk te maken; hierbij gaat het om zichtbaar en beleefbaar maken van aardkundig en ook archeologisch erfgoed (in het bijzonder de verdronken dorpen) in relatie met landschap, natuur, cultuurhistorie en Klimaatadaptatie.

Duurzaam bodemgebruik is als logisch onderdeel binnen de maatschappelijke opgaven voor het voetlicht geplaatst

■ **Voortgang/Resultaat**

In 2019 is duurzaam bodemgebruik onderdeel geworden binnen 3 provinciale opgaves/uitvoeringsprogramma's: Landelijk gebied, landbouw en natuur; Klimaatadaptatie en Energietransitie. Daarnaast is de relatie bodem met programma Cultuur versterkt. Hiermee is het belang en relevantie van duurzaam bodemgebruik als letterlijke basis van een aantal maatschappelijke opgaven geborgd.

Klimaatadaptatie

Zeeland beheerst in 2050 de effecten van klimaatverandering (van hitte, droogte, wateroverlast en waterveiligheid)

■ **Stand van zaken**

Het proces om te komen tot een Klimaatadaptatie Strategie Zeeland verloopt volgens de afspraken kaders in de Notitie Netwerksturing.

Acties

Stimuleren adaptatie maatregelen, onder andere via realisatie groene daken vanaf 2019

■ **Voortgang/Resultaat**

De subsidie Groene Daken en Groene Schoolpleinen zijn beide opgesteld en in uitvoering.

Berekenen en actueel houden overstromingsgevolgen in kader van EU-ROR

■ **Voortgang/Resultaat**

De berekeningen zijn uitgevoerd en aangeboden aan het Rijk ter voldoening aan de Europese richtlijn.

Uitvoeren klimaat stresstest provinciale eigendommen in 2019

■ **Voortgang/Resultaat**

De stresstest is uitgevoerd en is input voor de Klimaatadaptatie Strategie Zeeland.

Stimuleren kennisuitwisselen en –deling tussen Zeeuwse partijen

■ **Voortgang/Resultaat**

In het kader van de Klimaatadaptatie Strategie Zeeland en Proeftuin Zoetwater wordt actief samengewerkt met Zeeuwse overheden en netwerkpartners.

Bijdragen aan 6 gemeentelijke stresstesten

■ **Voortgang/Resultaat**

Er is bijdragen aan alle Zeeuwse klimaatstresstesten.

Opstellen regionale adaptatiestrategie eind 2019

■ **Voortgang/Resultaat**

Het opstellen van de Klimaatadaptatie Strategie Zeeland (KaSZ) is benoemd als Strategische Opgave. In dit kader is een notitie netwerksturing vastgesteld door PS. Het te doorlopen proces verloopt volgens de gemaakt afspraken.

Aanwijzen en normeren van “natte” en “droge” regionale keringen

■ **Voortgang/Resultaat**

De natte regionale waterkeringen zijn genormeerd, aangewezen en vastgelegd in het Omgevingsplan 2018. Het normeren, aanwijzen en vastleggen van de droge regionale waterkeringen vindt plaats in de Zeeuwse Omgevingsvisie

Deltawateren

Een veilige, economisch aantrekkelijke en ecologisch gezonde delta.

■ Stand van zaken

Acties

Bevorderen kennisuitwisseling, communicatie en samenwerking door actieve bijdrage aan en in het gebiedsoverleg Zuidwestelijke Delta

■ Voortgang/Resultaat

Hier is een blijvende inzet voor. In 2019 is het voorzitterschap van het gebiedsoverleg Zuidwestelijke Delta overgegaan naar Noord-Brabant.

Onderzoeken meekoppelkansen Grevelingenmeer

■ Voortgang/Resultaat

Vanuit het bestuurlijk overleg Grevelingen wordt gekeken hoe synergieprojecten op te pakken zijn met het project Getij Grevelingen.

Indien het Rijk een betekenisvol besluit over een zout VZM neemt: bijdragen aan alternatieve zoetwater maatregelen Volkerak-Zoommeer

■ Voortgang/Resultaat

Het Rijk heeft eind 2019 besloten om voor 2032 geen besluit te nemen over het zout maken van het VZM. Dit betekent dat er voorlopig geen urgentie is om alternatieve zoetwater maatregelen tbv VZM te treffen.

Blijvende inzet maatregelen verbeteren ecologische kwaliteit Volkerak-Zoommeer via Bestuur- en samenwerkingsovereenkomst

■ Voortgang/Resultaat

Voor 2032 wordt er geen besluit genomen over het zout maken van het VZM. Dat neemt niet weg dat er een BOK en SOK liggen om de kwaliteit van het VZM te verbeteren. Op dit moment wordt bekeken of deze overeenkomsten herzien moeten worden.

Uitvoeren uitvoeringsprogramma Oosterscheldevisie

■ Voortgang/Resultaat

Een aantal projecten is uitgevoerd, anderen (nog) niet.

Uitvoeren suppletie Roggenplaat.

■ Voortgang/Resultaat

De Roggenplaatsuppletie is uitgevoerd. Er wordt nu gestart met de ecologische en morfologische monitoring.

Afronding MIRT onderzoek integrale veiligheid Oosterschelde

■ Voortgang/Resultaat

Dit onderzoek heeft Rijkswaterstaat laten uitvoeren. Het vervolg onderzoek, EZZO, wordt momenteel afgerond. De provincie is vertegenwoordigd in de projectgroep.

Start uitvoering herintroductie getij tbv ecologische kwaliteit op Grevelingenmeer: Vaststellen bestuursovereenkomst Grevelingen II (planuitwerking) en starten bestuursovereenkomst Grevelingen III (realisatiefase)

■ Voortgang/Resultaat

In februari 2019 is de bestuursovereenkomst Getij Grevelingen ondertekend. Een derde bestuursovereenkomst zal naar alle waarschijnlijkheid gekoppeld worden aan de overgang van planuitwerkingsfase naar uitvoering.

Realisatie Roode Vaart maatregel

■ Voortgang/Resultaat

Provincie Zeeland heeft geen directe bemoeienis meer met het project Roode Vaart. De risico's zijn afgekocht waardoor er geen tegenvallers meer voor rekening kunnen komen en ook meevallers komen net ten goede aan provincie Zeeland. Met Provincie Noord-Brabant is overeengekomen dat zij de extra bijdrage voorfinanciering. Zeeland betaald dit terug wanneer de laatste werken voor doortrekken Roode Vaart naar Tholen gegund zijn. Overigens loopt naar onze informatie de realisatie van het project op dit moment op schema

Vaststellen knelpuntenanalyse zoet water beschikbaarheid

■ Voortgang/Resultaat

Het vaststellen van knelpunten zoet water beschikbaarheid gebeurt in het Deltaplan Zoet Water. Het opstellen daarvan verloopt langzamer dan verwacht. Enerzijds doordat de druk vanuit het VZM enigszins verminderd is, anderzijds doordat andere dossiers meer aandacht vergen. Er zijn gesprekken met stakeholders en hoewel in de praktijk dmv pilots en onderzoek er voortgang wordt geboekt in de ambities van de provincie Zeeland, is de formele startnotitie nog niet gereed.

Uitvoeren studie Lange Termijn Perspectief Natuur Westerschelde

■ Voortgang/Resultaat

In 2019 is volgens plan een systeemanalyse opgeleverd in het kader van het Langetermijnperspectief Natuur Schelde-estuarium (LTP-N). Deze is samen met een adviesbrief van de Schelderaad aan de Vlaams-Nederlandse Scheldec commissie gestuurd. Het advies betreft het vervolg van het LTP-N en bepleit met name de voortzetting van het Joint Fact Finding proces met stakeholders om de streefdoelen te bepalen en suggesties uit te werken voor maatregelen.

Energietransitie

49% CO₂-emissiereductie in 2030 (en 80-95% reductie in 2050).

■ Stand van zaken

Zie de stand van zaken bij de diverse subdoelen onder Energietransitie.

Acties

Eind 2020 wordt in de nieuwe Omgevingsvisie Zeeland ruimte geboden voor een succesvolle energietransitie en circulaire gebiedsontwikkeling

De RES is hier een integrale bouwsteen voor. Het proces om tot de RES te komen wordt vervlochten in de totstandkoming van de Omgevingsvisie.

Voortgang/Resultaat

proces Omgevingsvisie is nog in gang

Het fonds energietransitie van de Stichting Zeeuwse Publieke Belangen van € 10 miljoen wordt besteed aan projecten die een wezenlijke bijdrage leveren aan de doelen uit de Regionale Energiestrategie (RES)

Voortgang/Resultaat

Nog niet al het budget van de stichting is besteed

We geven zelf het goede voorbeeld: de Provincie Zeeland koopt maatschappelijk verantwoord in volgens de doelen die GS hebben gesteld in het actieplan MVI 2017-2020

Een substantieel deel van de impact wordt gerealiseerd bij aanbestedingen in de grond- weg- en waterbouw (GWW) middels een ambitieweb.

Voortgang/Resultaat

Eind 2018 is er een effectieve en efficiënte Zeeuwse samenwerkingsstructuur ("governance") opgezet voor de energietransitie en deze werkt toe naar een gezamenlijke regionale energiestrategie (RES) die eind 2019 klaar is.

Voortgang/Resultaat

In juni 2019 is de concept-RES opgeleverd

*Energietransitie. Subdoel: Opwekking 10,5 PJ duurzame energie in 2030
49% CO2-emissiereductie in 2030 (en 80-95% reductie in 2050)*

Subdoel: Opwekking 10,5 PJ duurzame energie in 2030

Stand van zaken

Acties

We ondersteunen windpark Borssele op zee

Voortgang/Resultaat

We realiseren wind-, zon- en getijprojecten, met als doel in 2030 binnen de provinciegrenzen 10,5 PJ duurzaam op te wekken (dat staat gelijk aan het volledige huidige elektrisch verbruik in Zeeland)

Voortgang/Resultaat

We ondersteunen de realisatie van de getijdentestcentrale (TTC) Grevelingendam.

Voortgang/Resultaat

Afbouw TTC is vertraagd en zit in financiële problemen

We geven het omgevingsbeleid van de provincie Zeeland zo vorm, dat we oog hebben voor de Zeeuwse omgevingskwaliteiten maar er geen onnodige drempels worden opgeworpen voor opwekking van hernieuwbare energie.

■ Voortgang/Resultaat

*Energietransitie. Subdoel: Stimuleren CO2-arme mobiliteit en duurzaam GWW
49% CO2-emissiereductie in 2030 (en 80-95% reductie in 2050).*

Subdoel: Stimuleren CO2-arme mobiliteit en duurzaam GWW.

■ Stand van zaken

Acties

Met pilotprojecten doen we ervaring op met innovatieve vormen van duurzaam vervoer

■ Voortgang/Resultaat

We faciliteren elektrisch vervoer door het ondersteunen van de uitrol van (snel) laadinfrastructuur en het vormgeven van Zeelandbreed beleid

■ Voortgang/Resultaat

Roadmap laadinfra gereed

Voor de OV-concessie verkennen we de mogelijkheden voor zero emissie bij de vervanging van CNG bussen in 2020

■ Voortgang/Resultaat

Verkenning is gedaan en moet in 2020 leiden tot een beslissing

We verkennen kansen op gebied van zelfrijdende voertuigen en stimuleren actief initiatieven om auto's te delen (van bezit naar gebruik, "Mobility as a Service").

■ Voortgang/Resultaat

e-mobilitypark Vlissingen geopend in september 2019

We geven uitvoering aan de Green Deal duurzaam GWW 2.0 en werken de aanbevelingen van het rapport van de CO2-footprint van de organisatie uit.

■ Voortgang/Resultaat

Ambitieweb toegepast in GWW aanbestedingen

We vertonen voorbeeldgedrag en zijn launching customer: denk aan het verduurzamen van onze eigen vloten zoals de fastferry en duurzame bedrijfsvoering zoals inkoop, openbare verlichting en sluisen en bruggen.

■ Voortgang/Resultaat

Energietransitie. Subdoel: Realiseren aardgasloze verwarming (Gebouwde omgeving)
49% CO₂-emissiereductie in 2030 (en 80-95% reductie in 2050).

Subdoel: Realiseren aardgasloze verwarming (Gebouwde omgeving).

■ **Stand van zaken**

Voortgang via RES

Acties

Samen met gemeenten werken we in het "Zeeuws energieakkoord" aan het verduurzamen van particuliere woningen

Onderdeel van de aanpak is het maken van een regionale structuurvisie warmte en warmtetransitieplannen per dorp/wijk, waar we gemeenten in willen ondersteunen.

■ **Voortgang/Resultaat**

We doen samen met partners pilotprojecten aardgasloze wijken en leren hiervan voor de toekomst. Dit doen we o.a. door de inzet van een energiemakelaar voor restwarmte (waarvoor we EU-subsidie krijgen)

■ **Voortgang/Resultaat**

We verkennen hoe we samen met partners het verduurzamen van bedrijventerreinen, recreatief vastgoed, huurwoningen en maatschappelijk vastgoed kunnen aanjagen.

■ **Voortgang/Resultaat**

Energietransitie. Subdoel: Stimuleren energietransitie in de industrie

■ **Stand van zaken**

Acties

We ondersteunen de energietransitie bij industriële bedrijven via het platform Smart Delta Resources (SDR).

■ **Voortgang/Resultaat**

We voeren samen met het bedrijfsleven en Vlaamse overheden het CUST-project uit, een grootschalige verkenning van de voor de energietransitie benodigde buisleidinginfrastructuur.

■ **Voortgang/Resultaat**

CUST studie afgerond

Via het programma Ambitie 2030 en het project Symbiosis for Growth stimuleren we dat MKB-bedrijven in de havens en daarbuiten door samenwerking toewerken naar CO₂-reductie maatregelen

■ Voortgang/Resultaat

We zorgen er samen met de Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) voor dat vergunningverlening, handhaving en toezicht op gebied van energiebesparing (vaak gekoppeld aan milieuvergunningen) adequaat uitgevoerd worden

■ Voortgang/Resultaat

*Biobased economy (Meer gebruik van groene grondstoffen)
Meer gebruik van groene grondstoffen (Biobased economy).*

■ Stand van zaken

De acties die tezamen invulling geven aan de doelstelling mbt biobased economy zijn in 2019 allen behaald.

Acties

We stimuleren meer biobased innovaties bij/door MKB'ers

■ Voortgang/Resultaat

De Biobased en Circulaire Voucherregeling 2016-2019 is succesvol afgerond (13 innovatieve ideeën van Zeeuwse MKB-ers hebben een voucher ontvangen om technische en/of economische haalbaarheid te toetsen danwel projectideeën verder uit te werken mede met begeleiding door Impuls Zeeland).

We nemen deel aan stichting Biobased Delta, die o.a. grootschalige businesscases ontwikkelt (zoals Redefinery, Sugar Delta, bio-aromaten) met grote bedrijven en MKB.

■ Voortgang/Resultaat

In 2019 heeft stichting Biobased Delta samen met bedrijven, ontwikkelingsmaatschappijen, de provincies Zeeland, Brabant en Zuid-Holland, en kennisinstellingen resultaten geboekt op de programma's Sugar Delta (interesse van bedrijven voor mogelijke investeringen in de regio), redefinery (productie van ethanol en lignine uit houtstromen), bio-aromaten (Green Chemistry Campus), CHAPLIN (ontwikkeling van nieuwe producten uit lignine) en regionale activiteiten, communicatie & netwerken (Biobased Business Dag in Gent georganiseerd samen met Vlaamse biobased partners).

We helpen mee aan de doorontwikkeling van de Biobased Innovation Garden

■ Voortgang/Resultaat

Interreg-project Growing a Green Future – waar de Biobased Innovation Garden een belangrijke partner van is - is middels een slotevenement op 17 december 2019 succesvol afgesloten. Het project heeft o.a. nieuwe kennis en toepassingen opgeleverd mbt hoogwaardige (plantaardige) olie-toepassingen, groene grondstoffen voor nieuwe ketens en nieuwe markten, natuurlijke biociden en toepassing van natuurlijke vezels in papier, karton en in bouwmaterialen. Tot slot is ook een uitgewerkt plan opgeleverd voor de realisatie van een biobased vakantiehuis (welke in 2020 daadwerkelijk gebouwd zal worden).

We rollen biobased en circulair inkopen uit binnen Zeeland

■ Voortgang/Resultaat

Acties zijn uitgevoerd in programma Maatschappelijk Verantwoord Inkopen 2017-2020. Dit betreft o.a. de lancering van het platform MVI waarin onze inkopen worden gerelateerd aan de impact die wordt bereikt gepresenteerd aan de sustainable development goals (SDG's) en de uitrol van de vraag aan de markt naar circulaire installaties. Op initiatief en met medewerking van Provincie Zeeland ontwikkelt het Centre of Expertise Biobased Economy een Nationale Database Biobased Producten die de komende jaren zal worden uitgerold in Zeeland en overige provincies. Dit initiatief wordt financieel ondersteund door een vijftal andere provincies.

We stimuleren biobased onderwijs en onderzoek, zoals goede verankering in JRC/Bèta Campus en Center of Expertise(CoE) Biobased Economy (Avans/HZ)

■ Voortgang/Resultaat

Het Interreg-project Grenzeloos Biobased Onderwijs (waaraan ook HZ University of Applied Sciences met Avans als Center of Expertise Biobased Economy deelnam) is succesvol afgerond. Enkele resultaten: benodigde competenties van toekomstige biobased professionals zijn via marktbevraging in beeld gebracht, biobased leer materiaal voor het onderwijs is ontwikkeld, via een online platform is een netwerk gerealiseerd waar o.a. de ontwikkelde lesmodules worden gedeeld.

De uitwerking/verankering van biobased economy binnen de Campus Zeeland ontwikkeling (middels Beta Campus met Joint Research Center) is gaande, maar loopt de komende jaren nog door.

Circulaire economie (Sluiten -regionale- kringlopen)

Subdoel: Sluiten -regionale- kringlopen (circulaire economie)

■ Stand van zaken

Vrijwel alle acties zijn in 2019 behaald; vormen basis 'circulaire bouwsteen omgevingsvisie'.

Acties

We voeren het project "Circulair beleven" uit: circulair bouwen in de verblijfsrecreatie

■ Voortgang/Resultaat

In de afgelopen twee jaar zijn ruim 55 bedrijven benaderd. Van de 20 vouchers zijn er 7 toegekend, waarvan twee projecten inmiddels zijn afgerond. Er worden op dit moment 4 aanvragen opgesteld/aangepast. Er zijn nog 9 vouchers over. Op dit moment lopen gesprekken met 11 potentiële bedrijven en blijft de interesse groeien. Kortom, wij verwachten dat alle 20 vouchers zullen worden toegekend.

We werken aan een toekomstbeeld 'circulaire havens 2030' (Sloe- en Kanaalzone) én circulaire ontwikkeling in de gebiedsagenda Zuidwestelijke Delta

■ Voortgang/Resultaat

Toekomstbeeld circulaire havens is in gang gezet (mede) via regionale afstemming en aandacht via het spoor biobased en circulair binnen het programma 'ambitie duurzame havens 2030'.

Voor de Zuidwestelijke Delta is een aanpak gelanceerd via drie sporen (inrichten innovatieHUB, toewerken naar projecten van allure, inrichten kennisuitwisseling). Dit is ingebracht in de gebiedsgerichte aanpak.

We realiseren tenminste 1 circulair project in de industrie en 1 in maintenance

■ Voortgang/Resultaat

Industrie: Behaald via o.a. project Smart Delta Resources , o.a. Steel 2 Chemical DOW AM en chemische recycling via pyrolyse van end use plastic tot grondstof voor de industrie.

Maintenance: Via praktijkonderzoek en demonstraties is door het “Kennis- en Innovatiecentrum Maintenance Procesindustrie” gezocht naar innovatieve oplossingen voor praktische vraagstukken zoals het voorkomen van reparaties en duurzaam hergebruik van apparatuur. O.a. circulair onderhoud hergebruik van elektromotoren en transformatoren, het delen van weinig gebruikte onderhoudstools, nieuwe technieken voor water en chemicaliën reductie bij industrieel reinigen; levensduurverlenging regelkleppen. Er zijn nieuwe circulaire verdienmodellen ontwikkeld voor de onderhoudsbranche van de procesindustrie. Is project van Interreg V Vlaanderen Nederland.

Trendindicatoren

Trendindicatoren	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Emissie van broeikasgassen							
Publieke laadpunten EV		196	224	400	472	474	
Energiegebruik Gebouwde Omgeving per inwoner	42 GJ	40 GJ	41 GJ	40 GJ			
Energiegebruik Mobiliteit* per inwoner	13.019 TJ	13.182 TJ	13.195 TJ	13.380 TJ			
Energiegebruik Industrie en Energie per inwoner	106.831 TJ	86.080 TJ	94.020 TJ	92.162 TJ			
Projecten waterbeheer							
Projecten bodem							
Klimaatstresstesten						6	
Normering regionale keringen							
Projecten proeftuin zoet water				1	3	3	

Doelindicatoren

Doel	Indicator	Stand 2018	Streefwaarde 2019	Realisatie 2019	Einddoel

Hernieuwbare energie					2030: 10,5 PJ
Emissie van broeikasgassen					2030: 49% minder dan 1990 (ntb)
Uitvoeren klimaatstresstesten	Aantal	6	14		14
Uitvoeren projecten zoet water	Aantal		2		5
Uitvoeren projecten regionaal waterbeheer	Aantal		1		3
Opstellen klimaatadaptatie strategie			1		1

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Begroting 2019	Wijzigingen 2019	Begroting 2019 NW	Rekening 2019	Restant
Lasten					
080101-Klimaatadaptie	0	287	287	232	-55
080102-Deltawateren	10	130	140	88	-52
080103-Energietransitie	2.147	1.747	3.894	3.589	-305
080104-Water, bodem en land.gebied met kwal	2.677	1.910	4.587	4.944	357
089999-Ambtelijke inzet	2.490	53	2.543	2.542	-1
Totaal Lasten	7.324	4.127	11.451	11.394	-56
Baten					
080103-Energietransitie	0	3	3	29	26
080104-Water, bodem en land.gebied met kwal	184	67	251	340	90
Totaal Baten	184	70	254	369	115
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-7.140	-4.057	-11.197	-11.025	172
Onttrekkingen					
980899-Bestemmingsreserves-Pr.8	0	4.587	4.587	4.587	0
Toevoegingen					
080104-Water, bodem en land.gebied met kwal	-160	160	0	0	0
980899-Bestemmingsreserves-Pr.8	0	1.298	1.298	1.298	0

Totaal Toevoegingen	-160	1.458	1.298	1.298	0
Mutaties reserves	160	3.128	3.288	3.288	0
Resultaat na bestemming	-6.980	-928	-7.908	-7.737	172